

از علی پور مقدس

استاد بارو معاون گروه علوم تربیتی دانشگاه اصفهان

چگونگی پیدایش دانشگاهها

کلمه «دانشگاه» در زبان فارسی ترجمه کلمه لاتین Universitas می باشد که این کلمه در ابتدا بگروهی از افراد اطلاق می شد که بصورت « Guild » یا « اجتماع صنفی » برای هدفهای مشترکی دور هم جمع میشدند و هدف از تشکیل این اجتماعات صنفی در ابتدا آن بود که از منافع معلمین در برابر رئیس دانشگاه و اسقف اعظم و امپراطور و یا هر مرجعی که قصد کنترل آنها را داشت حمایت نماید . همچنین با افزایش تعداد دانشجویان در قرن دوازدهم، دانشجویان نیز اجتماع صنفی خود را جهت دفاع از منافع خود در مقابل مردم شهر و معلمین بوجود آوردند . بدین ترتیب زمانی که معلمین از یکطرف و دانشجویان از طرف دیگر بمتشکل شدن پرداختند و صنف معلمین و صنف دانشجویان را تشکیل دادند این اجتماعات صنفی معلمین و استادان از همان ابتدا بچند بخش تقسیم گردید و همانطور که در قرون وسطی معمول بود افراد يك صنف دور خود جمع شوند و از منافع خود دفاع کنند استادان ادبیات، استادان حقوق ، استادان طب و استادان الاهیات بگرد هم جمع شدند و هیأتهای مربوط بخود را تشکیل دادند بطوریکه

چنانچه حداقل دو هیأت از هیأت‌های مربوط، مثلاً هیأت استادان ادیب و هیأت استادان حقوق‌دان در جایی اجتماع می‌کردند کلمه Universitas یا دانشگاه با اجتماع این دو هیأت اطلاق می‌گردید. البته همین کلمه هیأت استادان بعداً بمعنی دانشکده یا Faculty نیز استعمال گردید.

هیأت استادان هر یک از شعب چهارگانه فوق می‌خواستند خود امور مربوط به خودشان را کنترل نمایند همانطور که اصناف مختلف معاصر آنها در آن زمان انجام می‌دادند و اعضاء جدید هیأت را خود منصوب نمایند.

با توجه با آنچه که گفته شد کلمه Universitas در ابتدا با افراد اطلاق می‌شد و نه بمحلی برای کسب دانش. البته با فرادیکه در اثر اشتراك منافع شغلی بگرد هم جمع شده بودند و از قرن چهاردهم به بعد است که ما این کلمه را بمعنی دانشگاه یعنی بمحل خاصی می‌بینیم اطلاق می‌گردد.

الف - علل پیدایش دانشگاهها

شارلمانی در قرن نهم میلادی بعزت علاقه ای که بعلم و دانش داشت مدارس در اطراف کاخ خود تاسیس کرد که این مدارس بنوبه خود نقش مهمی در پیدایش دانشگاهها ایفاء نمودند. برنامه این مدارس عبارت بود از مواد هفتگانه. مواد هفتگانه شامل مواد صرف و نحو، سخنرانی، منطق، حساب، هندسه، هیأت و موسیقی بود. سه ماده اول را که عبارت بودند از صرف و نحو، سخنرانی و منطق مواد سه گانه یا Trivium می‌خواندند و چهار ماده بعدی را مواد چهارگانه یا Quadrivium. ازین این مواد هفتگانه تعدادی از مدارس مذهبی و یا خانقاه ها بعزت علاقه زیادی که بیکی از این مواد هفتگانه بیش از مواد دیگر داشتند یعنی منطق، بشهرت رسیدند و علاقه دانشجویان و استادان بمنطق باعث گردید که این گروه از سایر محصلین و معلمین جدا شوند و بمتشکل شدن و

بصورت صنف در آمدن پردازند .

بنابراین یکی از علل پیدایش دانشگاهها را می توان علاقه دانشجویان بمنتطق دانست ، دیگر از عواملی که در پیدایش دانشگاهها مؤثر بوده اند جنگهای صلیبی بود که طی آنها اروپائیان با مسلمین و فرهنگ غنی آن زمان آنها در قرن یازدهم و دوازدهم آشنائی پیدا کردند .

همچنین از عوامل دیگری که در پیدایش دانشگاهها مؤثر بوده اند میتوان بوجودخانقاهها Monastaries و آموزشگاههای علوم دینی :

Cathedral Schools اشاره نمود چه این مراکز علمی تنها مراکز کسب دانش در قرون وسطی در اروپا بشمار میرفتند و از مدتتها قبل مشعل دار علم و دانش در اروپا بودند . بطور کلی در پیدایش دانشگاهها نباید نقش عوامل دیگری چون نهضت شوالیه گری و علاقه بشهر نشینی را که در اثر دور شدن از فکر آخرت در بین مردم قرون وسطی بوجود آمده بود نادیده گرفت .

ب - مشخصات عمده دانشگاههای اولیه

۱ - چگونگی ورود بدانشگاه و شرایط ثبت نام .

هنگامیکه دانشجویی در ابتدا مایل بورود بدانشگاه بود اولین کاری که می کرد این بود که استادی را که مایلست از او تعلیم بگیرد تعیین نماید . آنگاه دانشجوی او می خواست که نام او را بر روی لیست دانشجویان خود ثبت نماید و شهریه خود را نیز دانشجوی مستقیماً بآن استاد می پرداخت . دانشجوی سپس مکانی برای اقامت پیدا می کرد و لباس مخصوصی را که دلالت بر دانشجوی بودن او می کرد برتن می نمود .

چون اغلب دانشجویان در آن زمان در سنین نوجوانی بودند مسئله اقامت آنها مشکلاتی را بوجود می آورد بخصوص دانشجویان فقیر با داشواریهای مسئله مسکن را می توانستند حل نمایند . البته این امر پس از پیدایش مؤسسات خیریه کمتر مورد بحث بود .

۲ - فعالیتهای فوق برنامه دانشجویان .

بطوریکه Butts در کتاب *A Cultural History of Western Education* بیان میکند دانشجویان دانشگاههای اولیه اروپا با فعالیتهای گوناگونی در زمینه های مختلف خارج از محیط کلاس درس می پرداختند که از طرف مقامات دانشگاهی مورد تصویب قرار نمی گرفت . مقرراتی که در زمینه تفریحات ممنوع شده وضع گردیده است بخوبی نشان می دهد که دانشجویان در آن زمان بیچه تفریحاتی علاقمند بوده اند . از جمله فعالیتهای ممنوع شده برای دانشجویان نزاع با یکدیگر قمار ، آواز خواندن ، نواختن سازهای مختلف و همچنین نگاهداری حیواناتی از قبیل طوطی ، میمون ، باز ، خرس ، گرگ و سگ بوده است . بعلاوه دانشجویان مدتها از وقت خود را صرف نقالی و آشامیدن نوشابه های الکلی مینمودند بهمین علت بطور کلی ، جامعه دانشجویان بطوری که رژه گال در کتاب تاریخ تعلیم و تربیت از قول ماتیوپاری بیان می نماید دارای حسن شهرت نبودند :

در یکشنبه سال ۱۲۲۹ چند نفر از دانشجویانی که در حال نزاع با متصدی کاباره سان مارسل دستگیر شدند توسط مردم اطراف کاباره که بیاری متصدی کاباره آمده بودند ، گستاخانه مورد حمله قرار گرفتند .

محصلین هنگام بازگشت بشهر با لباسهای پاره خود از دوستان جهت انتقام گیری کمک خواستند و فردای آنروز با نیروی اضافی یعنی با نیزه و چوب دستی بسراغ متصدی کاباره آمده ، همه ظروف را شکستند و مشروبات را

بروی زمین ریختند و همه زنان و مردانی را که در راه خود می یافتند نقش بر زمین نمودند . شهردار شهر بهمین دلیل شکوائیه‌ای در نزد مقامات قضائی مطرح نمود و مقامات مربوط نیز دستور تعقیب متجاوزین را صادر نمودند، مجریان قانون در این هنگام بدانشجویان حمله ور شدند و همینکه استادان از این موضوع آگاهی یافتند بهمدردی با دانشجویان برخواسته اعتصاب کردند درپایان پادشاه جوان فرانسه بجانبداری از دانشگاهیان پرداخت و از منافع آنها درمقابل طبقه بورژوا دفاع نمود .

البته بطوریکه Butts در کتاب Cultural Hist. of Western Education

خاطر نشان میسازد در مؤسساتی که فاقد سازمان تربیت بدنی می باشند و وسائل تحقیقات علمی باندازه کافی در آنها وجود ندارد و فعالیت‌های اجتماعی تحت شرایط خاصی بموازات تربیت عقلانی و مطالعه کتب پیش بینی نشده است به وقوع پیوستن چنین جریان‌هایی عجیب نمی نماید .

۳ - محل تشکیل کلاسها

محل تشکیل کلاسهای دانشگاهها مخصوصاً در فرانسه بطوریکه رژه گال بیان می کند کاملاً تصادفی بود و در هر محلی امکان داشت که این کلاسها برگزار گردد . گاهی کلاسهای مذکور در منزل یکی از استادان تشکیل میشد و زمانی نیز حتی این کلاسها ممکن بود در استبل تشکیل شود و دانشجویان بالنتیجه مجبور بودند روی زمین بر روی انبوهی از کاه بنشینند .

در مورد محل تشکیل کلاسها باید همانطوریکه فرانچسکو کورداسکو ذکر می نماید این نکته را در نظر داشت که دانشگاههای اولیه اروپا در قرن دوازدهم حق تغییر مکان داشتند یا (Cessatio) . بعبارت دیگر دانشگاهیان میتوانند

از هر نقطه ای که احتمالاً از امتیازات خویش محروم میماندند حرکت نموده و در هر نقطه ای که مایل بودند اقامت گزینند و کلاسهای خود را تشکیل دهند البته این حق یکی از حقوقی بود که هیچیک از مؤسسات علمی قبلی از آن برخوردار نبودند .

۴ - برنامه تحصیلات و کتب درسی

علاوه بر مواد هفتگانه ای که عبارت بودند از صرف و نحو، سخنرانی، منطق، هیأت، موسیقی، حساب و هندسه و تدریس آنها در قرون وسطی معمول بود، در دانشگاهها کتب ارسطو نیز که بتازگی در دسترس قرار گرفته بود یعنی علوم طبیعی تحت عنوان (فلسفه طبیعی)، اخلاق و سیاست تحت عنوان (فلسفه اخلاقی) و مابعدالطبیعه تحت عنوان (فلسفه عقلی) نیز متدرجاً وارد برنامه گردید. البته در ابتدا از طرف پاپها مخالفتهایی با تدریس آثار ارسطو در دانشگاهها بعمل آمد لیکن اساتیدی چون آلبرتس ماگنس و توماس اکویناس کوششهایی در جهت مطابقت دادن آثار ارسطو با معتقدات کلیسا بعمل آورده و آنها را وارد برنامه نمودند .
بعلاوه در پزشکی کتب بقراط، جالینوس و قانون ابن سینا تدریس میشد و برنامه دانشکده حقوق شامل Corpus Juris Civilis یا مجموعه قوانین مدنی ژوستینی نین همراه با قوانین کلیسا یا Cannon Laws که از کتب مذهبی گرفته شده بود تدریس می گردید .

۵ - مدارک تحصیلی

قبل از پیدایش دانشگاهها در اروپا در قرن دوازدهم، تنها مراجعی که باعطای مدارک می توانستند مبادرت نمایند مقامات مذهبی بودند، مدارک پایان تحصیلات توسط اسقف یا نماینده پاپ در مدارس داده می شد لیکن با ظهور

سازمانهای دانشگاهی امتیاز صدور مدارك تحصیلی را هیأت استادان دریافت نمودند .

بطور کلی وقتی دانشجو دوره مقدماتی مواد هفتگانه را که چهار سال طول می کشید با تمام می رساند درجه با کار لوریا یا B.A. یا لیسانس مقدماتی دریافت می نمود که درجه لیسانس یا *Liceintia Docenti* عبارت از جواز تدریس بود. پس از گرفتن این مدرك و مطالعه مرحله نهائی مواد هفتگانه و همچنین فلسفه ارسطو بمدت ۳ سال بدریافت لیسانس عالی M.A. نائل می شد و بمقام استادی منصوب می گردید .

برای دریافت درجه M.A. داوطلب میبایستی، همانطور که در بین شاگردان مشاغل مختلف برای احراز مقام اسناد کاری مرسوم بود، قطعه ای از شاهکارهای خود را بنام پایان نامه یا رساله تهیه کند و ارائه نماید . برای گرفتن مدرك ، دانشجو بیان می بایستی کادو بدهند و در حضور عده ای از استادان بدفاع پردازد و چنانچه موفق میگردد بدین هیأت استادان بآنها درجه را اعطاء می نمود .

البته دانشجو هنگام ورود بدانشگاه ۱۳ یا ۱۴ سال داشت وابتدا بدانشکده ادبیات وارد میشد و فی المثل بعد الاهیات میخواند و در پایان دوره دانشگاهی که معمولا ۷ (۳+۴) سال بطول میانجامید ۲۱ ساله بود .

مراسم اعطای درجات دانشگاهی با تشریفات خاصی معمولا همراه بود و درجه لیسانس و دکتری نیز ابتدا مشابه ویکسان بود .

روشهای تدریس در دانشگاهها

روشهای تدریس در دانشگاهها اغلب بصورت کنفرانس و تقریر و همچنین بحث و مجادله بود . کنفرانس نیز اغلب بصورت قرائت از کتاب درسی با

صدای بلند توسط استاد صورت می گرفت و استاد بتفسیر مطالب بصورت جداگانه، پس از پایان قرائت هر سطر اقدام می نمود. پس از خواندن متن کتاب که معمولاً بزبان لاتین بود و ادای توضیحات لازم توسط استاد بزبان لاتین، استاد بتکرار مطالب اقدام مینمود و در پایان دانشجویان بیعت و مجادله در باره نکات مطرح شده می پرداختند.

چون مباحث درسی همه بزبان لاتین عنوان می شد. دانستن زبان لاتین یکی از شرایط ورود بدانشگاه بود.

ج - چند نمونه از دانشگاههای اولیه

دانشگاههای اولیه هر یک، در یکی از رشتههای تحصیلی شهرت داشتند و شیفتگان علم و دانش را از نقاط مختلف اروپا بسوی خود می خواندند مثلاً برای تحصیل در رشته حقوق، دانشگاه بولونیا که در شمال ایتالیا قرار داشت در قرن دوازدهم سرآمد دانشگاههای دیگر بود در حالیکه دانشگاه پاریس در رشته الاهیات بر دیگر دانشگاهها برتری داشت. برای تحصیل در رشته طب داوطلبان این رشته در هر کجا که بودند آرزو داشتند بمدرسه عالی طب سالرنو رفته و در آنجا تحصیل نمایند، این مدرسه عالی البته هرگز موفق نشد بصورت يك دانشگاه در آید.

در مدارس علوم دینی قرون وسطی و همچنین در خانقاهها مقدمات علم طب، حقوق و الاهیات را بطور اتفاقی هر زمان که بین نوشته های رهبران کلیسا مطالبی می یافتند تدریس می کردند لیکن از قرن دوازدهم به بعد علم حقوق، طب و الاهیات متدرجاً بصورت رشته های مستقل در دانشگاهها در آمد و

تحصیل مواد هفتگانه بصورت مقدمه تحصیلات عالیہ تعیین گشت .

۱ - دانشگاه بولونی :

هنگامیکه تحصیل صرف و نحو لاتین در شارتر و منطق و الاهیات در پاریس روتق داشت در ایتالیا مخصوصاً در بولونی علاقه مفرطی در بین دانشجویان در مورد تحصیل حقوق مشاهده گردید .

در ایتالیا شرائط تحصیلی با شرایط تحصیلی در شمال اروپا کاملاً مغایرت داشت . مثلاً در بولونی اکثر افرادی که علاقه بکسب تحصیلات دانشگاهی نشان می دادند اغلب کسانی بودند که مایل بودند بمشاغل دولتی اشتغال ورزند و برای احراز مشاغل مذهبی مانند افرادی که در شمال اروپا مثلاً در پاریس بدانشگاه می رفتند خود را برای احراز مقامات مذهبی آماده نمی نمودند . بهمین دلیل در حالیکه مطالعه صرف نحو لاتین در شارتر هدف اصلی تحصیل بود و منطق نیز مقام شامخی در دانشگاه پاریس داشت صرف و نحو و سخنوری در دانشگاه بولونی بعنوان دروس مقدماتی جهت تحصیل حقوق و طب بشمار می رفت .

علل این امر را بدون شک می توان در اختلافی که بین شرائط فرهنگی متفاوت منطقه های مختلف اروپا وجود داشت جستجو نمود بعبارت دیگر در ایتالیا شهرنشینی بیش از روستا نشینی مرسوم بود و احتمالاً بهمین دلیل علائق مردم نیز بیشتر در اطراف زندگی سیاسی دور می زد تا امور مذهبی . همچنین شهرهای ایتالیا جهت کسب استقلال در آن زمان فعالیت می نمودند و همواره برای کسب قدرت بیشتر بین پاپ ها و امپراطوران زور آزمائی وجود داشت . علاوه بر عوامل فوق باید باین نکته اشاره نمود که قوانین رمیها از زمان سقوط امپراطوری رم تا قرن دوازدهم هنوز هم در شهرهای شمال ایتالیا کاملاً

از بین نرفته بود و طبقه قضات و وکلا مجموعه قوانین مدنی ژوستینی نین :
Justinian را همیشه احیا داشته و در مدارسی که مواد هفتگانه تدریس
می شد از همان ابتدا مقدمات حقوق را نیز می آموختند البته حقوق را بعنوان
شعبه‌ای از سخنرانی می آموختند و مدارسی چون Pavia و Ravenna و رم
قبل از تأسیس دانشگاه بولونی و مشهور شدن آن نیز برای تحصیل حقوق شهرت
داشتند بهمین علت می توان گفت که تحصیل حقوق در اکثر مدارس ایتالیا رائج
بود لیکن دانشگاه بولونی در بین کلیه مدارس که حقوق تدریس می شد شهرت
خاصی پیدا کرد .

در اواخر قرن یازدهم دانشگاه بولونی در امر تحصیلات ادبی بعنوان مدرس و محل
تدریس عمومی یا Studium Generale شناخته شد . ولی شهرت آن در
امر تحصیل حقوق شعب تحصیلی دیگر را در قرن دوازدهم تحت الشعاع قرار
داد .

یکی از علل شهرت دانشگاه بولونی در امر تحصیل حقوق وجود استادی
چون Irnerius بود که شهرت او دانشجویان بسیاری را از سراسر اروپا
بدانجا می کشاند عیناً همانطور که شهرت استادی مانند Abelard باعث
می شد که دانشجویان از سراسر اروپا برای تحصیل منطق و الاهیات بدانگاه
پاریس بروند .

وجود Irnerius در دانشگاه بولونی سبب گردید که توجه بیشتری بمطالعه
فنی و حرفه‌ای مجموعه قوانین مدنی ژوستینی نین کرده شود و این مجموعه
تنها بعنوان يك اثر فلسفی و ادبی مورد مطالعه قرار نگیرد و متدرجاً مطالعه منظم
و دقیق کلیه قسمت‌های مجموعه مذکور جزئی از تحصیلات حقوق بشود.
در اینجا نکته شایان توجه آنست که چون تحصیل حقوق از مطالعه سایر

مواد هفتگانه مجزا گشت و در مرحله بعد از مطالعه مواد هفتگانه که عبارت از تحصیلات عمومی در رشته صرف و نحو، سخنرانی، منطق، حساب و هندسه، هیأت و موسیقی بود، حقوق عرضه میشد لذا در دانشگاه بولونی طبقه جدیدی از دانشجویان بوجود آمدند که از دانشجویان سایر دانشگاهها مسن تر بودند و در نتیجه استقلال بیشتری از سایر دانشجویان داشتند.

همچنین دانشجویان دانشگاه بولونی بعزت استقلال بیشتر، اکثر کارهای دانشگاه را خود انجام می دادند و در امور دانشگاهی چون انتخاب استادان، شروع سال تحصیلی، تعیین کردن میزان حق التعلیم و طول مدت تحصیل و امور مشابه حق تصمیم با آنها بود.

شرکت دانشجویان دانشگاه بولونی در اداره امور دانشگاه خود سبب گردید که دانشگاههایی که بعداً در جنوب اروپا تأسیس یافت مانند دانشگاههای دیگر ایتالیا و همچنین دانشگاههای اسپانیا و پرتغال، دانشگاه بولونی را بعنوان نمونه انتخاب نمایند و در اداره امور دانشگاهی از تجربیات آن استفاده کنند همانطور که دانشگاههایی که در آن زمان در شمال اروپا یعنی در انگلستان، آلمان، سوئد و دانمارک تأسیس گردیدند (مانند دانشگاه اکسفرد (۱۱۶۷) و دانشگاه کیمریج (۱۲۰۹ میلادی)، دانشگاه پاریس را بعنوان مدل و نمونه انتخاب نمودند.

مدرسه عالی طب سالرنو

رغبت دانشجویان پزشکی در جنوب ایتالیا در نزدیکی شهر ناپل در اواخر قرن یازدهم و اوائل قرن دوازدهم میلادی باعث توسعه و شهرت مدرسه عالی سالرنو شد و شهرت سالرنو در پزشکی باندازه شهرت دانشگاه بولونی در حقوق و شهرت دانشگاه پاریس در منطق بود. علل و چگونگی ایجاد این

مدرسه عالی طب در جنوب ایتالیا برای ما از آن جهت مهم است که این مؤسسه یکی از حوزه‌های اولیه علمی جهت تحصیلات عالی در پزشکی میباشد. لیکن باید گفت که اگرچه اشتهار این مرکز آموزش عالی برای آموزش پزشکی به قرن یازدهم و دوازدهم مربوط میشود ولی طبق مدارک موجود این مرکز آموزش پزشکی احتمالاً در قرن نهم میلادی تأسیس یافته است. البته این مرکز آموزش پزشکی مانند پاریس و بولونی هرگز بصورت دانشگاه در نیامد و همواره بصورت يك دانشکده باقی ماند. با این وجود مرکز علمی مذکور، در احیا کردن و برپا نگه داشتن سنت های پزشکی یونان و رم باستان سهم بسزائی داشته و این امر نیز بخصوص بنوبه خود باعث احیای زبان و فرهنگ یونان باستان در جنوب ایتالیا گردیده بود. یکی از علل مهم شهرت سالرنو در پزشکی هوای ملایم این شهر و چشمه های متعدد آب معدنی در این شهر بود که باعث می گردید از نقاط مختلف اروپا مردم مخصوصاً بیماران آن منطقه را جهت بهبود یافتن انتخاب نمایند و بآن منطقه پناه ببرند. همچنین علاوه بر وجود آثاری چون کتب بقراط و جالینوس، علم پزشکی که در جهان اسلام به پیشرفتهائی نائل شده بود در اثر کوششهای دانشمندانی چون کنستنتین افریقائی Constantinus Africanus در این مرکز بیش از پیش رونق یافت و دانشمند مذکور بترجمه کتب متعددی در زمینه پزشکی پیشرفته اسلامی اقدام نمود که از طریق سالرنو بنقاط مختلف اروپا دانشگاهها و مراکز علمی دیگر اروپا راه یافت.

آموزشگاه علوم دینی نتردام از قرن دوازدهم به بعد بصورت دانشگاه درآمد و از همان ابتدا که بصورت يك مدرسه عالی بود نیز از هر لحاظ در مطالعات مربوط به الاهیات بر سایر آموزشگاههای علوم دینی برتری داشت. همچنین هنگامیکه در این دانشکده آثار ارسطو در قرن دوازدهم و سیزدهم احیا شد، دانشکده ادبیات دانشگاه پاریس با گرمی از تدریس و ارائه آثار ارسطو بدانشجویان استقبال نمود در این دانشگاه از زمان ارائه آثار ارسطو بعد از مواد هفتگانه ای که در دانشگاهها تدریس می شد مواد چهارگانه یعنی حساب، هندسه، هیأت، و موسیقی بیشتر اهمیت پیدا کردند.

در دانشگاه پاریس بسیاری از استادان باعلاقه فراوان بتفسیری که ابن رشد فیلسوف مشهور اسلامی از ارسطو کرده بود استقبال نموده و بدان مجذوب گردیده بودند و این علاقه بحدی بود که طرفداران ابن رشد، اکثریت را در دانشکده ادبیات پاریس بدست آورده بودند و مقامات کلیسا از این امر وحشت زده گردیده بودند. بخصوص از اینکه این گروه از استادان، به ازلی بودن جهان اعتقاد داشتند و به بقای ماده معتقد بودند و در نتیجه برای مقامات کلیسا این سؤال مطرح گردیده بود که اگر جهان ازلی و ابدی باشد چگونه می توان به خلقت جهان توسط خداوند معتقد شد و همچنین اگر ما به بقای ماده اعتقاد داشته باشیم باید ماده را در ردیف روح که فنا ناپذیر است، قرار دهیم.

در نتیجه اولین واکنش مقامات کلیسا در برابر استادان دانشگاه پاریس آن بود که مطالعه کتاب طبیعیات ارسطو را در دانشگاه پاریس در سال ۱۲۰۹ ممنوع اعلام نمایند (دانشگاه پاریس در سال ۱۱۸۰ میلادی از طرف لوئی

هفتم پادشاه فرانسه دارای قانون اساسی گردیده بود) و همچنین تدریس و مطالعه کتاب مابعد الطبیعه ارسطو را نیز در سال ۱۲۱۵ ممنوع اعلام کردند. لیکن دبری نگذشت که واکنش دیگری در مقابل این واکنش از طرف دانشگاه پاریس نسبت به تحریم مطالعه آثار ارسطو بعمل آمد و آن اصلاح و تلفیق آثار ارسطو بود که توسط افرادی چون آلبرت کیبروسان توماس داکن که بتدریس در دانشگاه پاریس اشتغال داشتند، ایجاد گردید.

از آن زمان ببعده دیگر افکار ارسطو که تلفیق شده و اصلاح گردیده بود برای همیشه در کنار سلسله معتقدات کاتولیکها جایگزین گردید.

الاهیات از آن پس در دانشگاه رونق بسزائی یافت و تحصیلات دانشگاهی دیگر را تحت الشعاع خود قرار داد. بعلاوه از آن زمان به بعد دانشکده الاهیات دانشگاه پاریس و سایر دانشکدههای الاهیات در امور مذهبی بعنوان یک مرجع رسمی مورد قبول واقع گردیدند و در مورد امور مذهبی حتی در اصلاح مرجعی چون پاپ، ذیصلاحیت تشخیص داده شدند.

امتیاز اخیریکی از امتیازاتی بود که دانشگاهها بدست آوردند و همانطور که قبلا گفته شد، دانشگاهها از امتیازات دیگری چون مورد حمایت پادشاه واقع شدن، صدور دانشنامه و مدرک تحصیلی برخوردار بودند، بعلاوه در موارد ارتکاب جرم، دانشگاههایان دادگاههای مخصوص بخود داشتند و از امتیازات دیگری چون معافیت از خدمت نظام و معافیت از پرداخت مالیات و انتصاب استادان نیز برخوردار بودند.

د - تأثیر دانشگاه‌های اولیه

دانشگاه‌های اولیه در بسیاری از امور بعنوان نمونه مورد تقلید سایر دانشگاه‌ها که از آن زمان بعد تأسیس یافتند واقع گردیدند و بدین ترتیب می توان گفت که هر دانشگاهی در هر نقطه ای از دنیا تأسیس گردیده است بنحوی از انحاء تحت تأثیر دانشگاه‌های بولونی و پاریس قرار گرفته است . بعبارت دیگر مانیز که در کشور خود دانشگاه‌هایی برپا نموده ایم در بسیاری از امور وارث و دنباله‌رو بسیاری از سنت های این دانشگاه‌های اولیه می باشیم .

از جمله اموری را که ما مستقیماً از آن دانشگاه‌ها اخذ و اقتباس نموده ایم و اکنون نیز مانند سایر دانشگاه‌ها در دانشگاه خویش بکار بسته ایم جدا کردن دروس و تحصیلات بدانشکده های مختلف محدود کردن، دانشجویان بیسک دانشکده اختصاص دادن، مدت معینی از سال برای اتمام هر درس، امتحان کردن اعطای مدارک تحصیلی و دانشنامه ها طی مراسم و پس از انجام تشریفات خاص می باشد . شاید بتوان تعیین برنامه برای تدریس هر درس و همچنین مقرر نمودن کتب درسی معین و مشخصی را نیز برای تدریس آن درس که از ۸ قرن قبل تاکنون در سراسر دانشگاه‌های جهان مورد استفاده واقع گردیده است از جمله نفوذ دانشگاه‌های مذکور بشمار آورد .

* * *

Bibliography

Abelson , Paul . , The Seven Liberal Arts,College,
Colombia University,1906

Bark,W . C . , Origins of the Medieval World , Stan -
ford University Press , 1958 .

*Butts,Freeman R . A . A Cultural History of Western
Education,McGraw - Hill Book Company,New York 1955.

* Cordasco , Francesco . , A Brief History of Edu -
cation , Littlefield , Adams & Co . ,New Jersey , 1963 .

*Curtis, S.J. etal . , A Short History of Educational
Ideas , University Tutorial Press Ltd . , London , 1959 .

Daly,Lowrie J . ,The Medieval University New York
1961 .

Duchett , Eleanor S . ,Alcuin , Friend of Charlemag -
ne, His Worldand His Work,Mcmillan, New York , 1951 .

*Gal, Roger , Histoire de l' Education , Presses Uni -
versitaires de France , Paris , 1963 .

Has kins , Charles H . , The Rise of Universities ,
New York , 1923 .

Kandel , I. L. , Comparative Education , Houghton Mifflin , Boston , 1933 .

Laurie, S.S. , Rise and Early Constitutions of Universities , New York , 1903 .

Leach, A.F. Schools of Medieval England , Methuen London , 1915 .

Moehlman , Arther , Roucek , J. S. , Comparative Education Dryden Press , New York , 1922

*Monroe , Paul . A . Brief Course in the History of Education , Mcmillan Book Co . New York , 1956

Mullinger, J. Bass, The Schools of Charles the Great, New York, 1911.

* Paetow , A . J. The Arts Course at Medieval Universities , University of Illinois Press , Urbana , 1950.

Painter , Sidney , Medieval Society , Cornell University Press , Ithaca , N. Y . , 1921 .

Parry , Albert W. , Education in England in the Middle Ages , London , 1925 .

Pour-Moghaddas, Ali, Sa'di and His Educational Ideas Mashal Book Company , Esfahan , Iran , 1971 .

* Rait, Robert S. , Life in the Medieval University , New York & 1912 .

Rashall , Hastings , Universities of Europe in the Middle Ages , Oxford University Press , 1936

* Schlachner , Nathan , The Medieval Universities Philadelphia , 1938 .

Taylor ; H.O. The Medieval Mind , 4 thed. 2 vols. ,
Harvard University Press ,Cambridge , Mass, 1949.

Thorndike,Lynn. University Records and Life in the
Middle Ages, Colombia University Press, 1944 .

Wadell, Helen , The Wandering Scholars , London,
1927 .

کتابی که باعلامت * مشخص گردیده اند منابع اصلی مقاله می باشند

فارسی :

تعلیم و تربیت تطبیقی (جلد اول) ترجمه و تالیف :

علی پور مقدس ناشر، مؤسسه انتشارات مشعل ، اصفهان . ۱۳۴۸